

Jan de Ruiter (Royal Bank of Scotland) – De nieuwe all-inclusive samenleving (21/01/2014)

Zij had er toch wel een beetje tegenop gezien. Hard gewerkt, het land in geweest, op markten gestaan, folders uitgedeeld en zich laten zien in talkshows waar zij eerder het bestaan niet van vermoedde. Maar nu leek zij toch haar doel te bereiken. Althans, als de door Maurice de Hond gehanteerde onderzoeksmethode nu eindelijk eens betrouwbaar zou blijken te zijn. Het is als een voetbalwedstrijd tegen de Duitsers mompelde zij tegen zichzelf. “Je hebt pas gewonnen als zij in de bus naar huis zitten”. Hoe toepasselijk op de verkiezingen van 2016.

Maar met het bereiken van haar doel, kwam ook de verantwoordelijkheid dichterbij. Kon zij het wel? Mannen hadden meer bravoure, leken nooit te twijfelen. Maar goed, daar stond dan ook tegenover dat het trackrecord van haar voorganger niet heel inspirerend was geweest.

Toch opmerkelijk dat het toch nog een close finish zou worden terwijl zij de enige vrouw was die meedeed.... Als de zittende macht opnieuw gekozen zou worden, zou dit wel een heel opmerkelijke interpretatie zijn van de slogan “ never change a winning team” ...

Waarom waren we toch allemaal zo bang voor het nieuwe? Dat had zij natuurlijk ook wel, maar openlijk mocht ook zij niet twijfelen. Maar in de bescherming van het huis kon en deed zij dit wel. Ze had wel eens gelezen dat grote leiders altijd twijfelen, wikken en wegen en uiteindelijk pas een besluit nemen. Nou als dat waar was, dan zat het wel met haar wel goed.

Het was toch geen kleine baan. Niet iedereen was het met haar eens en eigenlijk – als zij heel eerlijk was tegen zichzelf – was haar overtuiging over de richting die zij moest gaan veel minder sterk dan de overtuiging dat blijven op de huidige plek, het handhaven van de status quo dus, zeker geen optie was.

Juist die laatste overtuiging had meer en meer aan kracht gewonnen. Stilstand is immers achteruitgang. Maar zij had moeite om de bekende stip op de horizon te definiëren. Althans, in zodanig duidelijke en begrijpelijke bewoordingen dat zij deze goed over de bühne zou kunnen krijgen, zonder dat de echte, diepere betekenis verloren zou gaan. Daarnaast moest de boodschap in de tijd van Twitter en Facebook kort, helder en krachtig zijn. Liefst met enige alliteratie. Kortom, het

moest lekker “bekken”. Waar is de tijd voor de inhoud gebleven, wie had dan bedacht dat meningen over gebeurtenissen bij voorkeur binnen 30 seconden op het internet moesten staan. En dan graag zonder enige vorm van nuance?

Moest zij meegaan in een recent, in de financiële sector populair geworden trend om in de huid van haar zus te kruipen en de video op Youtube te plaatsen? Zij glimlachte bij de gedachte en besloot die troef voor een andere gelegenheid te bewaren.

Als prominent lid van de gevestigde orde, sprak ook zij mee over grote verander thema’s die feitelijk beschouwd, meer hadden van oude wijn in nieuwe zakken. Verandering met als doel om de status quo te handhaven. Om de mensen die meer te verliezen hadden dan te winnen, uiteindelijk toch in hun comfort zone te houden. Daarom heet het zeker ook de gevestigde orde, gevestigd in de betekenis van gangbaar of onveranderlijk.

Het was natuurlijk ook lastig, heb je het net lekker voor elkaar en komt iemand je vertellen dat je je verworven rechten los moet laten voor een onzekere stip op de horizon.

In het verleden was ook zij op “leadership journeys” geweest met als doel om buiten de comfort zone tot elkaar te komen, elkaar beter te leren begrijpen. Zij kon niet ontkennen dat dat inderdaad enige – zei het tijdelijke - impact had gehad. Maar dat daarna – gelukkig misschien wel – alles weer snel bij het oude en vertrouwde was gebleven. De sleetsheid van het dagelijks leven had inmiddels diepe groeven gegraven.

Maar nu ging zij meer en meer twijfelen aan dat standpunt. De reden lag in het feit – tenminste zij dacht dat het een feit was – dat alles minder makkelijk leek te gaan. Dat bestaande structuren niet langer de gewenste resultaten leken op te leveren. Dat de gevestigde orde de problemen niet leek te kunnen oplossen. Dat er iets krampachtigs over de samenleving was gekomen, de vanzelfsprekendheid dat het de volgende generatie beter zou gaan leek ook niet langer te bestaan. Tenminste, op basis van de welvaarts definitie van de gevestigde orde.

Een gevoel dat een nieuwe tijd wilde aanbreken maar nog niet werd toe gelaten. Dat er iets stond te gebeuren, zoveel was wel duidelijk. Recent was er zelfs een spiritueel centrum geopend in het financiële district van Amsterdam, toch ook teken van de nieuwe tijd?

Was zij de enige die deze omslag voelde aankomen? Was zij daarom zo gedreven om door het hoogste ambt na te streven deze verandering in goede banen te leiden? Was zij de persoon die op een overtuigende manier de status quo kon bewegen? Bewegen in de meest letterlijke zin van het woord, namelijk "gaan".

Lag de oorsprong van de aanstaande omslag misschien wel in de discussie dat rampspoed ons deel zou worden als wij onze samenleving niet meer sustainable zouden inrichten? Zij had inmiddels een grondige hekel aan dat woord, het werd in de media als het eigendom gezien van haar concurrenten. Terwijl haar partij toch ook het nut en noodzaak zag van een duurzame samenleving. Wat was het toch irritant dat bepaalde groepen meenden een monopolie te hebben op iets wat ons allemaal aanging?

De meningen waren nog nooit zo verdeeld geweest in het land. Een trend die overigens overal waar te nemen was. Zelfs in het behoudende Engeland was er inmiddels een coalitie regering aangetreden. Uitslagen waren niet overtuigend de ene of de andere kant op, niet in Europa en niet in de VS. Eigenlijk was alleen de uitslag in Rusland nog echt goed voorspelbaar dacht zij met enig cynisme.

Haar conclusie was dan ook dat het ontbrak aan die stip op de horizon, voor de bijbel vasten onder ons de ster aan de hemel, de verwijzing naar het beloofde land. Het zou moeilijk worden om een koers te varen die kon rekenen op de instemming van de meerderheid. De kakofonie van meningen en oplossingen waren naar haar mening symptomatisch voor een dieper liggend probleem. Zij was er nog niet helemaal uit wat dit probleem dan precies was, maar naar haar idee had het te maken met een sterk toegenomen bewust of onbewuste afkeer van risico.

Vroeger, op school nog, werden de stoere verhalen verteld over hoe dit land groot was geworden, hoe ook haar voorouders de hand aan de ploeg hadden geslagen en waren begonnen aan de taak om een betere wereld voor henzelf en hun kinderen te creëren. Natuurlijk, dat was niet altijd even zachtzinnig en met respect voor de ander gegaan. En om nu te zeggen dat juist die tijd een toonbeeld was geweest van inclusiviteit en welzijn voor allen, dat ging natuurlijk ook veel te ver.....

Maar die “can do” mentaliteit van destijds bewonderde zij wel. Waar was die “laten we er voor gaan” houding gebleven? Of was deze slechts in haar perceptie verdwenen, keek zij gewoon niet goed genoeg? Was dat het bewijs dat ook zij een stabiel lid was geworden van de gevestigde orde?

Lag het aan het feit dat zij af en toe een melancholische bui had of aan het feit dat een van haar voorgangers ooit geroepen had dat de VOC mentaliteit weer moest terugkeren? Een statement die maar bleef na-echoen in haar hoofd nu het leek dat zij op het punt stond om die functie te gaan vervullen. Misschien moest zij de allegorische persoon van Potgieter er maar bij halen, dat diende dan mooi twee doelen: zij zou laten zien dat zij toch niet dom was als waar sommigen haar voor uitmaakten en het beschreef aardig de situatie om haar heen: ingedut en initiatiefloos. Eindeloos discussiëren om uiteindelijk de grote vraagstukken door te schuiven naar de toekomst.

Zij schudde die gedachte van zich af. Nee, zij zou er niet de draak mee steken. Er was daadwerkelijk iets aan de hand. Zij stond op een kruispunt en moest kiezen in welke richting zij zou gaan en – belangrijker nog – hoe zij het voor elkaar kon krijgen dat meer en meer mensen met haar op weg wilden gaan. Immers, het land stond ook op datzelfde kruispunt en was dringend op zoek naar een nieuwe balans, een nieuw evenwicht tussen welvaart en welzijn voor iedereen.

Het kon toch niet zo zijn, dacht zij, dat het begrip “all inclusive” slechts voorbehouden was aan de happy few, de bezoekers van Club Robinson? Allemaal een linnen bandje om de pols om aan te geven dat je erbij hoorde en een grote muur om het park om de happy few te scheiden van de unhappy many. Het zou maar eens te gezellig kunnen worden bij het zwembad...

Een balans die de verhoudingen tussen de “have’s” (de mensen met wie het goed ging) en de “have nots”, (de mensen met wie het minder ging) deels zou herstellen. Nivelleren was niet de oplossing, daar was zij van overtuigd. Het probleem lag meer in het feit dat de samenleving steeds minder bereid leek om te willen delen. Een bekend ondernemer had haar ooit eens gezegd dat iemand die niet kan delen ook niet kan vermenigvuldigen. Die uitspraak was haar altijd bij gebleven en nu zij er zo over nadacht, misschien ook wel de Twitter quote die zij zocht. Onder het motto, beter goed gejat dan slecht zelf bedacht, maakte zij een aantekening in haar geheugen.

De “haves” moesten echter wel overtuigd worden. Bij mensen die meer te verliezen hebben dan te winnen, regeert de angst. Die trekken zich terug achter hun beschermingswal. Nee, die moesten

overtuigd worden, letterlijk het licht zien dat een samenleving die verder en verder uit elkaar groeide uiteindelijk hun beschermingswal zou slechten. De koek groter maken in plaats van deze te herverdelen, dat zou het thema moeten zijn. “Minder meer”.

Haar idee dat de het land moest “gaan”, dat wil zeggen op weg naar een nieuw evenwicht, was meer intuïtief tot stand gekomen dan gebaseerd op rapporten van management consultants of adviseurs.

Mensen die op basis van ingewikkelde spreadsheets oplossingen hadden gevonden voor “de grote vraagstukken” van onze tijd. Misschien lag de sleutel wel heel ergens anders, dacht zij. Zij was er niet gerust op, in haar ogen werden er veel oplossingen aangedragen voor problemen die eigenlijk niet bestonden of zodanig onbetekenend waren dat zij het niet verdienden om de aandacht te krijgen die er nu aan werd besteed. Ook leek het erop dat problemen en oplossingen in spreadsheets moesten passen terwijl heel veel zaken tussen hemel en aarde nu eenmaal niet in getallen samen te vatten zijn. Dat Bill Gates veel beter was geworden van de lancering van Microsoft Excel was wel duidelijk maar aan de andere kant had het toch ook de menselijke creativiteit om tot “out of the box” oplossingen te komen, beperkt.

Wat had het haar bijvoorbeeld geïrriteerd dat het idee om de Olympische Spelen in 2028 in Nederland te organiseren al dood was verklaard voordat er daadwerkelijk inhoudelijk over nagedacht was. Zonder aandacht te schenken aan de kwalitatieve opbrengsten van dit soort events. Zou dit niet een mooie stip op de horizon kunnen zijn, een symbool van meer risico nemen, het avontuur omarmen in de wetenschap dat slechts drie generaties geleden, 10 jaar na de beëindiging van de eerste Wereld Oorlog, dit ook al eens had gedaan. En ja, in datzelfde land, nu vele malen welvarender maar blijkbaar minder bereid om te delen en niet in staat om de kwalitatieve opbrengsten in een Excel te krijgen.

Olympische Spelen in Nederland, met als thema water. Zij kreeg er nu alweer zin en besloot – tegen alle adviezen van haar adviseurs in – dit toch weer op de agenda te zetten. Sport als samenbindende factor van de samenleving, daar waar de kerk het had laten afweten zou de sport de draad weer oppakken.

De ringen als symbool voor de lotsverbondenheid van de mensen op deze planeet. Een duidelijk doel in 2028 maar eigenlijk was het de weg daar naar toe waar het haar echt om ging. Een nieuwe

samenleving waarin welzijn echt op de agenda werd gezet voor alle inwoners. Waar delen en vermenigvuldigen hand in hand gaan.

Zou het bijvoorbeeld mogelijk zijn, dacht zij, om van uitkeringen salarissen te maken en deze mensen maatschappelijk nuttig werk te laten doen? Indien een deel van de uitkeringsbudgetten verdeeld zou worden over instellingen en bedrijven met de enkele mededeling dat zij dit dienden te besteden aan inhuur van een specifieke categorie mensen, zou dit dan werken? Moeten we de allocatie van arbeid en kapitaal op deze manier niet een beetje helpen? Daar wordt dan gedeeld en vermenigvuldigd tegelijk!

En dan stoppen met oplossingen voor niet bestaande problemen te verzinnen. Er is geen materieel verschil tussen een nominaal en een reëel pensioenstelsel. Afblijven dus, als het goed is dan is het ook goed.

Spreadsheet terreur, ongevraagde complexiteit. Daar moeten we echt vanaf. Terug naar de kern, daar waar het echt over gaat.

Lag het antwoord op het dieper liggende probleem in het feit dat er meer en meer mensen welvarend waren geworden? Meer te verliezen dan te winnen indien zij zouden besluiten "te gaan", op zoek te gaan naar nieuwe bestemmingen, een nieuw evenwicht? Of, zoals zij eens ergens had gelezen, van welvaart naar welzijn? Was het makkelijker om met zijn allen tegen de muur aan te lopen of het ravijn in te storten, omdat we dan in ieder geval niet hadden hoeven te delen?

Als zij daarover nadacht vond zij dat zelf ook wel een beetje eng. Immers, het ging haar ook goed. En ook zij had veel te verliezen. Na volgende week, als de polls inderdaad gelijk zouden krijgen, zou zij de eerste vrouwelijke premier van dit land zijn. Men zou naar haar opkijken voor een nieuw elan, een nieuwe richting. Het journaal zou haar daden minutieus vergelijken met haar eerdere uitspraken. Was daar misschien ook al software voor ontwikkeld? Zodat de eerste afwijking met de snelheid van het licht getwitterd zou kunnen worden?

Als zij daar aan dacht werd zij en nerveus en standvastig tegelijk. Haar overtuiging was alleen maar sterker geworden dat bepaalde keuzes gemaakt moesten worden en dat het handhaven van de status quo uiteindelijk meer risico met zich mee zou brengen dan wanneer zij op reis zouden gaan. Het

onbekende tegemoet met de vaste overtuiging dat de reis misschien moeilijk zou zijn maar dat de toekomst zonder twijfel lag in een all inclusive samenleving, geen linnen bandjes om de pols, geen muur om het zwembad maar een poolparty waar iedereen aan bijdraagt en zich welkom en gewaardeerd voelt.